

NET ÜLÉS 1976. DECEMBER 3-ÁN AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS „INDOKOLT SZERVEZETI EGYSZERŰSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN”

MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN

JOG.
történet

A HUN-REN-ELTE
Jogtörténeti Kutatócsoport
blogja

A SZERZŐ:

DR. MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN

A HUN-REN-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

MPZOLTAN@GMAIL.COM

2024. december 2.

A szocialista pártállami időszakban, az államfői jogokat gyakorló testület, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa (NET) döntött egy-egy bírósági fórum sorsáról. A „sorsfordítás” bírósági szerv létesítésére, összevonására, illetve megszüntetésére vonatkozott. E jogkör hátterének megismeréséhez érdemes a szocialista bírósági szervezet történeti előzményeit górcső alá venni, amelyek az 1940-es évek végéig vezethetők vissza. A Magyar Népköztársaság Alkotmányának rendelkezései nyomán már 1949 októberében megjelent a 9. sz. törvényerejű rendelet, amellyel átalakították az igazságügyi szervezetet: a Kúria mint a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága, az ítéletábrák mint a felsőbíróságok, a törvényszékek mint a megyei bíróságok működtek tovább, míg a járásbíróságok megtartották addigi elnevezésüket.¹

Nem sokkal később, a közigazgatási beosztásnak a tanácsrendszer felállításával következett megváltozása következtében, az 1950. évi 7. törvényerejű rendelettel a NET felhatalmazta az igazságügy-minisztert, hogy „rendelettel egyes megyei bíróságokat és járásbíróságokat megszüntethessen, székhelyüket és területüket megváltoztathassa, illetőleg a szükséghez képest új megyei bíróságokat és járásbíróságokat állíthasson fel”.² Azonban ezzel nem ért véget a szocialista igazságszolgáltatás átstrukturálása: ugyanebben az évben, 1950-ben a IV. törvénnyel módosítva az Alkotmány bírósági szervezetre vonatkozó rendelkezését megszüntették a felsőbíróságok szintjét.³ Az ekképpen háromszintűvé vált bírósági szervezetrendszer még – igazságügyi miniszteri rendelettel – tovább formálták, s a NET 1951. évi 32. törvényerejű rendeletével összehangolták az illetékességi és a közigazgatási

területbeosztást.⁴ Végül az 1954. évi II. törvénnyel megalkották a korszak első bírósági szervezeti törvényét,⁵ amely tulajdonképpen betetőzte a második világháború utáni évtized igazságszolgáltatást érintő változásait, s amellyel kiépült a szocialista igazságszolgáltatás.

Bár az 1954 utáni csaknem két évtizedben is módosult a bírósági fórumok köre, az egész szervezetrendszer érintő változást – a szervezet új alapokra helyezését – a bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény hozta el. Ennek 15. § (1) bekezdése értelmében az „igazságszolgáltatást a Legfelsőbb Bíróság, a megyei bíróságok, a járásbíróságok, a munkaügyi bíróságok és a katonai bíróságok” gyakorolták az 1973. január 1-jei hatálybalépéstől kezdve. Ugyanennek a szakasznak a (2) bekezdése pedig kimondta: „A bíróság szervezése, összevonása, megszüntetése és illetékességi területének megállapítása a Népköztársaság Elnöki Tanácsának hatáskörébe tartozik.”

E felhatalmazással – az 1990. évi módosításig, amellyel az Országgyűlés hatáskörébe került e jogkör – a NET nem sokszor élt, a Magyar Közlöny hasábjait átböngészve mindössze tizenegy alkalommal fordult elő az 1972. évi törvényi felhatalmazásra való hivatkozás. Az egyik ilyenek jött el az ideje 1976 utolsó hónapjában.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1976. december 3-i ülésén – több más napirendi pont mellett – a jogszolgáltatást érintően is hozott határozatot az igazságszolgáltatás „indokolt szervezeti egyszerűsítése érdekében”. A szervezeti egyszerűsítés ekkor egyet jelentett egyes járásbíróságok és járási ügyészségek megszüntetésével. A vonatkozó NET-határozat 1976.

A bíróság volt épületében nyolc tantermes
iskolát helyeztek el

Tájékoztató!

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának
35/1976. számú határozata szerint a Zalaszent-
gróti Járásbíróság

1977. január 1-vel megszűnik.

A megszüntetett járásbíróság előtt folyamatban lévő, illetve a jövőben indítandó büntető, polgári, közjegyzői (hagyatéki) és peren kívüli ügyekben a Zalaegerszegi Járásbíróság (Zalaegerszeg, Várkör 2., Postafiók 221.) jár el.

A Zalaegerszegi Járásbíróság Zalaszentgróton, Lenin u. 2. szám I. em. 8. sz. teremben minden csütörtökön 8–16,30-ig félfogadást (panasznapot) tart. A Zalaegerszegi Járásbíróság Zalaegerszegen a hivatalos helyiségben minden pénteken 8–15,30-ig tartja a félfogadást (a panasznapot).

320

december 7-én jelent meg a Magyar Közlönyben, s a rendelkezés szerint a NET „a bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény 15. §-ának (2) bekezdése alapján a Csornai, a Bonyhádi, a Móri, a Celldömölki és a Zalaszentgróti Járásbíróságot” megszüntette, s egyúttal rendezte az érintett jogszolgáltató szervek illetékességi területét is.⁶

Az 1977. január 1-jével hatályba lépett határozat öt járásbíróságot érintett, amely azt jelentette, hogy e bíróságok székhelyén hosszú évtizedek után szűnt meg az igazságszolgáltatás, s ekképp a jogkereső közönségnek más településen

kellett peres ügyeket innentől kezdve elintézni. Olyannyira felszámoló jellegű volt e döntés, hogy az érintett bíróságok közül négy már 1872 óta, az elsőfolyamodású bíróságok felállításától kezdve működött: a Csornai Királyi Járásbíróság a Soproni, a Bonyhádi a Szekszárdi, a Móri a Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területén,⁷ illetve a Kiscelli (Nemesdömölkkel való 1903-as egyesítése óta Celldömölk) a Szombathelyi Királyi Törvényszék alatt kezdte meg az első között a igazságszolgáltató munkát.⁸ Az öt közül a zalaszentgróti szerv volt a „legfiatalabb”, 1929. június 1-jei hatállyal állították fel a

Zalaegerszegi Királyi Törvényszék illetékességi területén,⁹ így a Zalaszentgróti Járásbíróság csaknem öt évtized, míg sorstársai több mint egy évszázad után váltak a szervezeti egyszerűsítés áldozatává.

Hivatkozások:

¹ Vö. A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1949. évi 9. számú törvényerejű rendelete az igazságügyi szervezet átalakítása tárgyában. 2. §. Magyar Közlöny – Törvények és törvényerejű rendeletek tára, 1949. (október 26.) 215–222. sz. 13–14. p.

² A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1950. évi 7. számú törvényerejű rendelete egyes megyei bíróságok és járásbíróságok megszüntetéséről, székhelyük és területük megváltoztatásáról, valamint új megyei bíróságok és járásbíróságok felállításáról. Magyar Közlöny, 1950. (március 25.) 4. sz. 13. p.

³ 1950. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Alkotmányának módosításáról. 5. §.

⁴ A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1951. évi 32. számú törvényerejű rendelete a törvénykezési és az államigazgatási területbeosztás összeegyeztetéséről. Magyar Közlöny, 1951. (december 11.) 173. sz. 1320. p.

⁵ 1954. évi II. törvény a Magyar Népköztársaság bírósági szervezetéről.

⁶ A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 35/1976. számú határozata egyes járásbíróságok megszüntetéséről. Magyar Közlöny, 1976. (december 7.) 93. sz. 1130. p.

⁷ A járásbíróság történetéhez lásd Megyeri-Pálffy Zoltán: Fejér vármegye járásbíróságainak szervezőtörténete. Székesfehérvár, 2023. Székesfehérvári Törvényszék, 73–81. p.

⁸ Vö. A királyi ministerium rendelete az első folyamodású királyi törvényszékek és járásbíróságok székhelyeinek megállapítása tárgyában. (1871. július 10.) Magyarországi Rendeletek Tára. 1871. 220–234. p.

⁹ Vö. A m. kir. igazságügyminiszternek 23.112. 1929. I. M. X. számú rendelete Zalaszentgróton kir. járásbíróság felállítása tárgyában. Budapesti Közlöny, 1929. (május 5.) 102. sz. 1. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Tájékoztató a Zalaszentgróti Járásbíróság megszűnéséről a megyei lapban. Tájékoztató! *Zalai Hírlap*, 1976. (december 30.) 308. sz. 4. p., Arcanum Újságok.
2. oldal: Az iskolaként hasznosított egykori bonyhádi járásbírósági épület a megyei újságban. Tegnap, ma, holnap – Bonyhádon. *Tolna Megyei Népszavazás*, 1977. (október 23.) 250. sz. 4. p. Arcanum Újságok.

A cikkekben feltüntetett állítások a szerző saját véleményét képezik.

A blogon megjelent művek utánközlése csak a szerző és a szerkesztőbizottság engedélyével lehetséges. Ennek megszegése jogi felelősségrevonást eredményez.

Erre, a blogon megjelent írásra a következőképp lehet hivatkozni:

Megyeri-Pálffy Zoltán: NET ülés 1976. december 3-án az igazságszolgáltatás „indokolt szervezeti egyszerűsítése érdekében”. In: **JOGTÖRTÉNET. A HUN-REN-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport blogja**. 2024. december 2. mtajogtortenet.elte.hu/blog/megyeri-palffy-zoltan-indokolt-egyszerusites